

METAFORA ÎN TERMINOLOGIA MEDICALĂ

EUGENIA MINCU*

1. Introducere

Referitor la „creativitatea” terminologică, lingviștii menționează neologia primară (la nivel de limbă-sursă, în care a fost conceput termenul) și neologia secundară (adaptarea termenului în limbile receptoare) (Humbley 1988: 85–148). Neologia secundară implică și transpoziția strategiei de „recunoaștere” a neologiei primare, deoarece inovațiile conservă „rădăcinile” din limba/ domeniul-sursă.

Unii cercetători fac distincție între termenii *nominație* și *denominație* (Petit 2009: 48): în vreme ce termenul *nominație* implică o analiză la nivel semantico-discursiv și creează emergența unei noi denominații, *denominația* ar presupune complexul de fenomene ale actului denominativ, „condițiile” de creare a unui nou semn lingvistic într-o „nouă dimensiune cognitivă” (E. Wüster, *Das Worten der Welt, schaubildlich und terminologisch dargestellt*, în Picht 2001: 37).

Numeroase studii invocă elementele de „decodare” a termenului în explicarea originii acestuia. G. Petit propune analiza *encodeur* (analiza codificată) în opoziție cu *decodeur* (analiza decodificată), argumentând prin faptul că „este iluzorie încercarea de a izola actul de nominație, subtil și discret”. Decodarea mesajului presupune „descifrarea raporturilor de asemănare cuprinse în sensul figurat” (Dumistrăcel 1980: 123).

M. Halliday menționează importanța modificărilor sintactice în nominație, „care permite abstractizarea și, respectiv, crearea unui vocabular al descoperirilor tehnico-științifice”. J. Ormrod, analizează construcțiile N + N (N + ...) (= elemente de constituție a termenului) specifice terminologiei și se referă la „creativitate” în formarea termenilor-metaforă. În opinia lui J. Ormrod (2004), modificările la nivel sintactic sunt markerii cristalizării cognitive și anunță *metafora gramaticală*.

În formarea neologului, metafora (denominația indirectă) este omniprezentă. Studiile care au în vizor metafora terminologică au devenit „la modă” în ultimii ani. În multe lucrări, metaforizarea este explicată făcându-se abstracție de teoria generală a terminologiei.

* Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Republicii Moldova, Chișinău, Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 1, Republica Moldova.

În reflectarea procesului de (de)nomație, Rita Temmerman (2000) propune analiza lingvistico-cognitivă, o metodă de analiză care permite relevarea unității limbă – efort de cunoaștere – nomație, la nivel de gândire. Cercetătoarea supune criticii analiza terminologică, care limitează rolul metaforei, plasând-o la nivel de „necesitate a denominației” (Temmerman 2000: 163).

Stelian Dumistrăcel (1980: 121–122) tratează metafora, „esența limbii și a umanității”, „în legătură cu sensurile derivate ale cuvintelor” și se referă la metafora „tocită” și la metafora „sensibilă”. Metafora „tocită” este formată „prin zilnica tocire” a imaginii. În consecință, „cele mai frumoase, cele mai strălucite imagini au ajuns pentru noi simple sunete” (Lazăr Șăineanu, apud Dumistrăcel 1980: 122). Etiologic, metaforele sunt axate pe „nevoia de concizie” și pe „suplinirea insuficiențelor” verbale, iar „esența intelectuală a metaforei este permanența funcționării ei ca procedeu al denominației în fazele cele mai avansate ale limbilor celor mai cultivate” (*ibidem*).

2. (De)Nomația metaforică și termenii medicali

În faimoasele *Dialoguri ale lui Platon* este prezentă esența „potrivirii numelor”: „...ar exista în chip firesc, pentru fiecare din realități, o dreaptă potrivire a numelui” (Platon 1978: 251). „Dreapta potrivire a numelui” în terminologia medicală se axează pe realități cotidiene antice, pe mitologie, pe folclor etc. Gândirea metaforică face parte din sistemul conceptual uman; este esențială modului în care ne înțelegem și înțelegem, comunicăm, învățăm, descoperim și inventăm.

Esența metaforei rezidă în înțelegerea unei noțiuni prin intermediul termenilor care exteriorizează alte noțiuni. În lucrarea sa fundamentală *Încercare asupra semasiologiei limbei române* (1887), Lazăr Șăineanu se referă la creațiile metaforice, „care sunt analizate și ca efecte ale generalizării (sau «limitării») cuvintelor aparținând «primitiv» [=originar] «limbii agricole», «graiului ciobănesc», celui «vânătoresc» și, respectiv, ale «scăderii sensului» [...] prin «scăpătarea desăvârșită a titlurilor și a rangurilor străine»” etc. (*apud* Dumistrăcel 1980: 127).

Sistematicitatea limbii este condiția forte în transpoziția metaforică (v. conceptul de *conduit metaphor*, Michael J. Reddy), la nivel de idee (esența „obiectului”), la nivel de expresii lingvistice (esența „recipientului”) și la nivel de comunicare (actul de transmite). Vorbitorul își transpune ideea (esența „obiectului”) în cuvânt (esența „recipientului”) și astfel, în comunicare, realizând *conduit metaphor*, auditorul extrage ideea/ „obiectul” din cuvântul „recipient” (Reddy 1979: 284–310). Rezultatul acestui proces este că cel puțin 70% dintre expresiile uzuale folosite în limba engleză sunt metafore. În limitele sistematicității limbii, există posibilitatea de „a da un corp concret unei impresii greu de exprimat” (Bachelard 2003: 103). Cercetătorii delimitează două funcții ale metaforei conceptuale: funcția cognitivă și funcția structurală.

Analogia și asocierea între diverse categorii conceptuale stau la baza metaforelor cognitive. Nomațiile metaforice se ajustează la sistemul terminologic

medical și, concomitent, „impun propriul sistem, axat pe modele metaforice conceptuale” (Arutiunova 1990: 15), oferind termenilor capacitate funcțională. Așadar, metafora este una dintre cele mai uzuale modalități de a modela realitatea, iar metaforizarea este un fenomen cognitiv care implică mecanisme gnoseologice universale la nivel conceptual.

O altă clasificare include metafora structurală (= metaforizare la nivel de structură) și metafora orientativă (= metaforizare la nivel de sistem, după modelul unui alt sistem). Descriind metafora orientativă, George Lakoff și Mark Jonson (Lakoff, Jonson 1990: 387–415) se axează pe opozițiile polare (în special, proiecția spațială): „sus” vs „jos”; „interior” vs „exterior”; „central” vs „periferic”; „profund” vs „superficial” etc., în baza naturii fizice universale. Exemple pentru polaritatea „jos” vs „sus”: *nostalgie și pesimism* (= omul este înclinat spre pământ, merge mereu cu capul aplecat) ≠ *optimism* (= ținută corectă, mers țațoș); *stare de boală* (= dorința de a sta culcat, apatie) ≠ *stare de sănătate* (= inspirație, creație); *inconștientă* (= stare de comă) ≠ *conștientă* etc. Menționăm caracterul relativ al metaforelor orientative: în caz de febră – temperatura corporală crește; aceasta indică polaritatea „jos” (= boală) și nu „sus” și *viceversa*. O expresie greșită, dar devenită uzuală în articolele de medicină este: „După tratament... boala s-a ameliorat” Indicele *s-a ameliorat* arată polaritatea „sus”, care, *de facto*, în raport cu starea de sănătate, este polaritatea „jos” etc.

Vorbind despre caracteristica „motivată” a termenilor-metafore, Doina Butiurca (2015: 81–83) se referă la:

a) motivarea internă a termenului (de natură diacronică, cu referiren specială la motivarea prin modelatori semantici; de natură sincronică, privitoare la la motivarea paronimică, omonimică etc.);

b) motivarea externă, axată pe relația obiect semnificat – formă semnificantă. Unul dintre tipurile de motivare externă, motivarea metasemică, presupune estomparea sensului primar al cuvântului prin achiziționarea de sensuri derivate.

În opinia lui Eugeniu Coșeriu, metasemia este un tip de metaforă cognitivă („expresie unitară”) și/ sau estetică („spontană și imediată a unei viziuni, a unei intuiții poetice”), „o identificare momentană a unor obiecte diferite” (Coșeriu 2009) la nivelul semnificatului. Vasile Bahnaru (1988: 72) distinge „metasemia implicativă de natură estetică” (relația dintre imaginea poetică și ideea mesajului) și „metasemia implicativă de natură denominativă” (relația semn – realitate lingvistică).

Exemple de motivare metasemică, în terminologia medicală: *caput Medusae/ cap de meduză, inimă de bou, cord „în glazură”* etc.

Unii cercetători în domeniu (Butiurca 2015: 83–86) fac diferența dintre „termenul metaforic” (care denumește convențional o noțiune prin terminologizare, derivare lexicală etc.) și „conceptul metaforic” (care trimite la o noțiune prin analogie, prin transfer etc.), categoria metaforelor conceptuale incluzând:

a) metaforele speculativ-teoretice, axate pe intuiția metaforică (Prandi, Rossi 2012);

b) metaforele-titlu, care „desemnează printr-un construct metaforic sfera de competență științifică a unei discipline” (Butiurca 2015: 83–86).

Metaforele terminologice sunt clasificate astfel:

a) metafore formate „prin interacțiune” (Oliveira 2009), rezultate din fuziunea dintre două modele preconceptuale, care formează un concept nou. Aici se includ, în special, termenii-metaforă, formați prin joncțiunea elementelor savante: *leucocit(ă)* (< gr. *leukos* „alb” + < gr. *kytos* „celulă”) „element corpuscular al sângelui, cu funcție fagocitară de apărare a organismului”; *eritrocit* (< gr. *erythros* „roșu” + < gr. *kytos* „celulă”) „globulă roșie fără nucleu” etc.;

b) metafore „călătoare”: *mărul lui Adam*, *tendonul lui Ahile* etc., care sunt construcții idiomatice universale.

În literatura de specialitate, la nivel ontologic sunt diferențiate categoriile:

a) metafora „esenței” și a substanței, cuprinzând „lucrurile” omogene din uzul cotidian, care pot fi clasificate, diferențiate (calitativ și cantitativ), asociate etc.;

b) metafora „spațiului limitat”, care include evenimente, acțiuni, ocupații (activități), stări etc. ce au loc într-un anumit spațiu, interpretat ca „recipient”.

Terminologia medicală abundă în termeni-metafore. Conform datelor prezentate de către specialiștii în domeniu, sunt atestați 3 500 de termeni medicali-metafore, dintre care 1 000 sunt termeni utilizați în domeniile anatomie și clinică (Ozginghin 2010: 3).

Istoria și cultura își formează metafore proprii. În Grecia antică prevala metafora endocentrică: cunoașterea de sine, raportată la microuniversul patriei. În cultura romană predominantă era metafora exocentrică, dictată de dorința de cunoaștere a noului, prin ocuparea de noi teritorii. Creștinismul a generat metafora „religioasă”, axată pe „esența” omului, văzută ca o relație între fizic și suflet (sunt preluate subiecte biblice etc.). În Evul Mediu ia naștere metafora „scăriței”, cu referire la reflectarea ierarhică a societății. Mai târziu va apărea metafora poetică bazată pe ideea lumii ca teatru (Shakespeare). Perioada renascentistă creează metafora „rațională” (mecanică sau de laborator), ca urmare a creșterii posibilităților de cunoaștere a macrouniversului (Vačkov 2015: 75–88).

În procesul de metaforizare a unei unități terminologice, cercetătorii delimitează trei etape (Lapinia 1988: 134–136):

1. selectarea cuvântului (limba comună/termen dintr-un domeniu de activitate) în funcție de anumite criterii translingvistice:

a) contextul empiric/funcția comună a două obiecte eterogene: rolul lui *pylorus* (la greci, *pyloros*) era acela de a păzi intrarea în casă, în timp ce, în context medical, *pilorul* „păzește” (controlează) intrarea în intestin;

b) identitatea/coreferința: *thorax* desemna platoșa luptătorilor greci, pe când, în medicină, *toracele* definește „cavitatea situată în partea superioară a trunchiului”;

c) trăsături distinctive: de la *agora* ‘piața supraaglomerată a grecilor’, s-a format termenul *agorafob*. Piețele grecești se făceau în spațiu deschis, public.

Distincția semantică a generat selectarea cuvântului uzual. În terminologia psihiatrică, *agorafobia* este „teama irațională de spațiile deschise” (Rusu 2013: 25–29);

2. conceptualizarea. Cuvântul-sursă (de la care se transferă semnificația) reprezintă „un model” de cunoaștere a noțiunii-receptoare;

3. fixarea unității nominative (separarea semantică). Unitatea nominativă nouă deține o „valoare” nominativă independentă (o nouă definiție), obține statutul de termen și se integrează în sistemul funcțional terminologic.

Nu întotdeauna termenii-metaforă se înscriu în uzul terminologic: descoperind *dioxidul de carbon*, olandezul Johannes van Helmont (1577–1644) îl numește *spiritus silvester* „spiritul pădurii”, pentru că este emanat în timpul arderii ghindelor de stejar; numele zeului *Mars (Marte)*, în medicina antică, denumea elementul chimic *Fe*; termenul *martialis* este sinonim cu *ferrugineus* etc.

În cercetarea de față propunem o clasificare a metaforelor existente în terminologia anatomică (Hyrtl 1880; Rusu 2013: 29–30; Holomanova et al. 2001: 48–54; Ozinghin 2010: 10; Butiurca 2015; Vulcănescu 1985; Melnic 2000: 10–17; Lăzărescu 1992; Candrea 1999; Ștefănuță 1991), care se referă la metafora „esenței” și a substanței, metafora „spațiului limitat”, dar și la metafora „spațiului nelimitat”.

3. Metafora și terminologia anatomică

În terminologia anatomică predomină metaforele la nivel de microunivers: transpoziția presupune proprietățile fizice (formă, mărime, situare, stare, culoare etc.) sau funcțiile obiectului (tactil, cinetic etc.) din „spațiul limitat” etc. În secolul al XIX-lea, vestitul anatomist J. Hyrtl (1880: 32) acuza, ironic, mitologia că ar fi „cotropit” anatomia: *cornu Ammonis/ cornul lui Amon* – termen introdus de G. Aranci, 1530–1589); *mons sacer Veneris/ muntele sacru al Venerei* „mușchii care asigură funcționarea degetului mare”; *os Priapri/ osul lui Priap* etc.

3.1. Matricea metaforică, la nivel de microunivers

3.1.1. Metafora ambianței (realitatea cotidiană)

(Casa și împrejurimile) Într-o casă romană se pătrundea prin *vestibulum* spre *atrium*, cele două încăperi comunicând între ele. *Vestibulum* desemna „spațiul închis dintre strada și ușa casei, intrarea”. În terminologia anatomică sunt prezenți termenii *vestibul bucal*, *vestibul duodenal*, *vestibul osos* etc.

Termenul *atrium (al inimii)* derivă de la *atrium* „antecamera cu pereții afumați” (< lat. *ater* „negru”), deoarece focul ardea în mijlocul încăperii. Lexemul *thalamus*, utilizat de Galenus pentru a desemna „camerele interne ale creierului”, semnifică în uzul antic „dormitorul, camera din interiorul casei”; . În Grecia antică, „peretele despărțitor al camerelor” se numea *phragma* (variante latină *septum, -i*);

în terminologia medicală se atestă dubletul lat. *sept* „perete care separă două cavități” – gr. *diaphragma* „formațiune care separă toracele de abdomen”. Grinzile acoperișului erau desemnate prin două cuvinte din aceeași familie lexicală: *trabes* „bârna mare” și *trabeculum* „bârna mică”; în terminologia medicală sunt atestați termenii *trabecul* (cu derivatul *trabecular*) „filamente fine anostomozate în formă de bandă sau fascicul”. Latinescul *porta*, *-ae* „poartă de intrare” este prezent în termenul creat de Galenus *vena porta/ vena portă*.

3.1.2. Artefactele

a) (Obiecte și unelte agricole) *Vomer*, *-ëris* „fierul plugului” este utilizat cu semnificația de „os turtit care desparte fosele nazale”. *Falx*, *falcis* „coasă, seceră, cosor” desemnează în anatomie „formațiuni falciforme”. Termenul *pelvis* „parte a scheletului uman situată la baza trunchiului, formată din oasele coxale și din osul sacru” derivă din grecescul *pelike* „cupă”, care, în varianta latinizată, însemna „bazin, rezervor”. Alte exemple: *ciocănel*, *scăriță*, *nicovală*, *sac lacrimal*, *vas sangvin* etc.;

b) (Formațiuni de luptă) Termenul *falangă* „os mic care formează scheletul unui deget” s-a format pornind de la *phalanx*, *-angis* „trupă, mulțime”, care indica o „formațiune de luptă în rânduri strânse la greci, macedoneni, gali și germani”. Grecescul *thorax*, *-akos* „platoșa luptătorilor greci” a stat la baza termenului *torace* „cavitate a corpului cuprinsă între gât și abdomen”. *Șaua turcească*, ce conține o depresiune numită *fosa hipofizară*, găzduiește glanda endocrină – hipofiza. Acest bloc osos este numit *sella turcica* („șaua turcească”), deoarece amintește șaua utilizată de turci și de arabi, care prezintă câte un suport și în față, și în spate, spre deosebire de romani, care călătoreau pe o cuvertură așezată pe spatele calului;

c) (Vestimentație și podoabe) Broșele, agrafele, podoabele femeilor din Grecia antică erau numite *fibula*, iar partea cu care acestea se prindeau – *pironeus*; ambii termeni sunt prezenți în terminologia anatomică actuală;

d) (Instrumente muzicale) *Clavicula*, care provine din latinescul *clavicula*, *-ae*, este diminutivul cuvântului *clavis* „cheie muzicală”. *Salpinx* însemna în latină „trompetă”; în anatomie, *trompa lui Eustache* „unește urechea medie cu fosele nazale”, iar *trompa lui Falloppio* (= trompa uterină) „face legătura între ovar și uter”. Grecescul *tympanum*, *-i* „instrument orchestral, tambur” a generat termenul anatomic *timpan*, care intră în sintagme specifice precum: *membrana timpanului*, *osul timpanului* etc.

3.1.3. Metafora antropomorfică/ somatică

Homunculus motor și *homunculus senzitiv* sunt proiecții în zona cortexului cu formă de corp omenesc. Acest mozaic cortical este determinat de frecvența stimulării motorie și senzitive; segmentele mai dezvoltate sunt cele mai solicitate: capul, limba, mâinile.

Termenul de origine latină *homunculus*, -i „omuleț” este creat în Evul Mediu de către alchimiștii care încercau să dea naștere, prin magnetizarea spermatozoidului, unei ființe asemănătoare omului.

Alte exemple: *capul pancreasului*, *corpul limbii*, *corpul tibiei*, *lingula* etc.

3.1.4. Metafora zoomorfică

Aici am putea invoca exemple precum: *aripa crestei de cocoș*; *creasta tuberculului*, *mușchi pterigoid*, *inimă de bou* etc.

3.1.5. Metafora botanică

Termenul anatomic *amigdală* derivă din grecescul *amygdale* „migdală”. Latinescul *glans*, -*ndis* „ghindă,; orice alt fruct care seamănă cu ghinda” este la originea termenului *glandă* (endocrină, sudoripară etc.). Metaforele se axează pe similitudinea formală. Exemple: *cortex prefrontal*, *rădăcina nervului*, *ram dentar*, *trunchiul jugular stâng* etc. Termenul *trunchi* desemnează cel mai voluminos segment anatomic al corpului uman. „Arborele vieții” cerebral (< lat. *arbor vitae cerebelli*) „desen rezultat din disecția sagitală a cerebelului, care poate fi asociat cu o tuie, arbore veșnic verde” face trimitere la pomul vieții și al destinului. Aceste transpoziții metaforice între *floră* și *om* fac trimitere la conceptualizarea corpului uman ca parte integrală a biosistemului (comuniunea om–natură).

Morsus diaboli seu fimbriae tubae uterinae este un termen anatomic învechit, tradus prin *mușcătura diavolului sau fibrele trompei uterine*, care fac conexiunea cu ovarul.

3.1.6. Metafora geomorfică

Latinescul *tuber*, -*eris* „deal” și diminutivul acestuia *tuberculum*, -*i* „delușor” formează o serie de termeni anatomici: *tuberculul mare*, *tuberculul inferior* etc. Alte exemple: *fosă* (< lat. *fossa*, -*ae* „șanț, groapă”), *canal* (< lat. *canalis*, -*is* „cale”): *fosa nazală*, *canal rahidian*, *canal medular*, *canal urinar* etc.

3.1.7. Metafora axată pe similitudinea funcțiilor

Se presupune că termenul *aortă* are la bază cuvântul grecesc *aeirein* „a ridica în aer”. Aristotel a folosit acest termen pentru a denumi artera care „ridică” inima. Alte exemple: termenul *abdomen* derivă de la *abdere* „a ascunde”, în sensul că aici se ascund „în grăsime” viscerele. Cuvântul grecesc *mys* „șoarece” a format elementul terminologic *mio-* „mușchi”. Ce legătură are șoarecele cu mușchiul? Forma și mișcarea unui mușchi, în special a bicepsului, se aseamănă cu forma și cu mișcarea unui șoarece. Asocierea este prezentă în mai multe limbi: slavonă:

мышь „șoarece” și *мышца* „mușchi”; germană: *Maus* „șoarece” și *Muskeln* „mușchi”; arabă: *adal* „șoarece” și *adalah* „mușchi” etc.

3.2. Matricea metaforică, nivel de macrounivers

3.2.1. Metafora antropomorfică

În mitologia antică, *Iris* este zeița curcubeului, cu aripi de aur, considerată crainica zeilor. Culorile curcubeului sunt asociate cu membrana colorată a ochiului. În anatomie, *irisul* este „membrană circulară, colorată a ochiului, situată înaintea cristalinului, în al cărui mijloc se găsește pupila”. Membrana care închide, parțial, intrarea în vagin la virgine este numită după *Hymen*, zeul căsătoriei. *Atlas* (titanul care a complotat împotriva lui Zeus, fiind condamnat în consecință să suporte greutatea cerului) a dat numele primei vertebre, care suportă greutatea craniului. Sintagma *tendonul lui Ahile* desemnează „tendonul care prinde mușchiul triceps de calcaneu”; metaforic, indică punctul vulnerabil, „partea slabă” a eroului legendar *Ahile*.

3.2.2. Metafora zoomorfică

Hipocampul, „excreșcență de substanță cenușie, în planșeul ventriculilor laterali”, își are originea în mitologia greacă: *hippocampus*, *-i* „căluț-de-mare”. Conform mitologiei, acesta avea două picioare, coadă de delfin sau de pește și trăgea trăsura lui *Neptun*, zeul mărilor și al oceanelor.

3.2.3. Metafora botanică

Termenul *microfloră* „totalitatea microorganismelor care trăiesc în mediul uman: intestin, nas etc.” are la bază numele zeiței *Flora*, zeița florilor și a grădinilor la romani.

3.2.4. Metafora cromatoformă

Termenul *melanină* „pigment negru care se formează la suprafața pielii, mai ales sub influența razelor solare” (< gr. *melas* „negru”) trimite la numele *Melanie* „întuneric sau îmbrăcat în negru”. În mitologia greacă, *Melania* sau *Melanie* este numele dat *Demetrei*, zeița pământului (agriculturii, recoltei), care a îmbrăcat haine de doliu atunci când fiica sa *Persefona* a fost răpită de *Hades* și dusă în Infern.

3.2.5. Metafora arhitectoformă

Termenul *acromion* „os plat care formează centura scapulară” (< gr. *akron* „vârf” + *omos* „umăr”) derivă de la *Acropole*, citadela Atenei antice. Termenul

anatomic *labirint* (*labirintul osos, membranos al urechii interne*) s-a format în baza termenului *labyrinthis*. La înscăunarea sa, regele *Minos* al Cretei a promis că va aduce în fiecare an sacrificii lui *Poseidon*, dar nu și-a onorat promisiunea. Zeul mărilor și al oceanelor a trimis un taur alb, care a conceput cu soția lui *Minos* un fiu, *Minotaur*. Rușinată, soția lui *Minos* a ordonat lui *Daedalus* să construiască un labirint pentru fiul său monstruos, din care acesta să nu mai iasă niciodată.

3.2.6. Metafora sacrală

Osul sacral (< gr. *osteon hieron*) se mai numește și *crucea-șalelor* sau *osul crucii*; acesta „formează partea posterioară a centurii pelviene și este compus din cele 5 vertebre sacrale”. Termenul *mărul lui Adam* (< lat. *pomum Adami seu prominentia laryngea*) reprezintă o asociere între o metaforă botanică și una antropomorfă. În accepția biblică, mușcând din mărul „ispitei”, acesta i-a rămas în gât lui Adam; în anatomie, „proeminența laringală” este o „umflătură a cartilajului tiroid al laringelui, vizibilă în partea anterior-mediană a gâtului”. *Lyra Davidis seu psalterium/ lira lui David* este denumirea segmentului anatomic care indică *comisura* (< lat. *comissura, -ae* „legătură, colțul gurii”) *hipocampului* „fascicul de fibre nervoase care unește două regiuni simetrice ale emisferelor cerebrale sau ale altor segmente din sistemul nervos”.

4. Concluzii

În formarea terminologiei medicale (ce presupune a da „nume lucrurilor” medicale), metafora este una dintre cele mai uzuale modalități de a „reface” realitatea, iar metaforizarea este un fenomen cognitiv care implică mecanisme gnoseologice universale la nivel conceptual. Esența metaforei rezidă în înțelegerea unei noțiuni prin intermediul termenilor care exteriorizează alte noțiuni. „Dreapta potrivire a numelui” în terminologia medicală se axează pe realități cotidiene antice, mitologice, folclorice etc. Sistemăritatea limbii este condiția forte în transpoziția metaforică. Analogia și asocierea între diverse categorii conceptuale stau la baza metaforelor cognitive. Denominațiile metaforice se ajustează sistemului terminologic medical și, concomitent, „impun propriul sistem, axat pe modele metaforice conceptuale” (Arutiunova 1990: 15), oferind termenilor capacitate funcțională.

BIBLIOGRAFIE

- Arutiunova 1990 = Надежда Арутюнова, *Метафора и дискурс*, în *Теория метафоры*, Москва, Прогресс, c. 5–32.
 Bachelard 2003 = I.-Gaston Bachelard, *Poetica spațiului*, Pitești, Editura Paralela 45.
 Bahnaru 1988 = Vasile Bahnaru, *Mutații de sens: cauze, modalități, efecte*, Chișinău, Editura Știința.
 Butiurca 2015 = Doina Butiurca, *Lingvistică și terminologie. Hermeneutica metaforei în limbajele specializate*, Iași, Editura Institutul European.

- Candrea 1999 = I.-Aurel Candrea, *Folclorul medical român comparat: privire generală, medicină magică*, Iași, Editura Polirom.
- Coșeriu 2009 = Eugeniu Coșeriu, *Omul și limbajul său*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
- Cottrell 2002 = A. Cottrell, *Dicționar de mitologie*, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Dumistrăcel 1980 = Stelian Dumistrăcel, *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- Holomanova et al. 2001 = A. Holomonova, A. Ivanova, I. Brucknerova, J. Benuska et al., *Andreas Vesalius – The Reformer of Anatomy*, în „Bratisl Lek Listy”, 102 (1), p. 48–54.
- Humbley 1988 = John Humbley, *Comment le français et l'allemand aménagent la terminologie de l'informatique*, Banque des Mottes, Paris, CILF.
- Hyrtil 1880 = Josef Hyrtl, *Onomatologia anatomica*, Wien 1880 în: *Мифологические термины в медицине*, p. 32. <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=820046> (01.03.2013).
- Karuzin 1928 = Пётр Карузин, *Словарь анатомических терминов*. М.-Л.: Госиздат, <http://medarticle.moslek.ru/articles33221.htm> (17.03.2014).
- Lakoff, Jonson 1990 = Джордж Лакофф, Марк Джонсон, *Метафоры, которыми мы живем, в Теория метафоры*, Москва, Прогресс, с. 387–415 (<http://www.durov.com/linguistics1/lakoff-johnson-90.htm>, 19.07.2016).
- Lange 2001 = А. В. Ланге, *Метафора: классы поэтизированных предметов и основные типы метафорических предикаций*, în *Бодуэновские чтения: Б. де Куртене и современная лингвистика*, Межд. научн. конф: Труды и материалы: в 2 т., Казань, КГУ, 2001, т. 1, с. 18–19 (http://www.kls.ksu.ru/boduen/bodart_1.php?id=8&num=12000000, 18.04.2017).
- Lapinia 1988 = Э. А. Лапиня, *Метафора в терминологии микроэлектроники*, în *Метафора в языке и тексте*, Москва, Наука, с. 134–145.
- Lăzărescu 1992 = Gheorghe Lăzărescu, *Dicționar de mitologie*, București, Casa Editurii Odeon.
- Melnic 2000 = Vasile Melnic, *Aspecte umaniste ale limbii latine*, Chișinău, Editura Medicina.
- Oliveira 2009 = Isabelle Oliveira, *Nature et fonctions de la métaphore en science. L'exemple de la cardiologie*, Paris, Harmattan, Linguistique Europe.
- Ozinhin 2010 = Михаил Озингин, *Роль метафоры в структурировании и функционировании русской медицинской терминологии*, Автореферат дис. канд. филол. наук. Саратов, Диссертации по гуманитарным наукам (<http://cheloveknauka.com/rol-metafory-v-strukturirovanii-i-funktsionirovanii-russkoy-meditsinskoy-terminologii#ixzz4EDSzl4L>, 13.07.2016).
- Petit 2009 = Gérard Petit, *La dénomination. Approches lexicologique et terminologique*, Paris, Peeters.
- Picht 2001 = S. Picht, *Terminologie und Wissensordnung - Ausgewählte Schriften aus dem Gesamtwerk von Eugen Wüster*, Wien, TermNet, 21–51.
- Platon 1978 = Platon, *Opere*, vol. III, traducere de Simina Noica, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- Prandi, Rossi 2012 = Michele Prandi, Micaela Rossi, *Les métaphores dans la création de terminologies*, în *Terminologie: textes, discours et accès aux savoirs spécialisés*, Brest, Editions du GLAT, p. 7–19.
- Reddy 1979 = Michael J. Reddy, *The conduit metaphor: a case of frame conflict in our language about language*, în Andrew Ortony (ed.), *Metaphor and Thought*, Cambridge, p. 284–310.
- Rusu 2013 = Valeriu Rusu, *Dicționar medical*, ediția a IV-a, revizuită și adăugită, București, Editura Medicală.
- Ștefănuță 1991 = Petre Ștefănuță, *Folclor și tradiții populare*, vol. 2, Chișinău, Editura „Știința”.
- Temmerman 2000 = Rita Temmerman, *Une théorie réaliste de la terminologie: le sociocognitivisme*, în „Cahiers du Rifał”, nr. 21, *Terminologies nouvelle. Terminologie et diversité culturelle*, p. 138–150.
- Vačkov 2015 = Иван Вачков, *Возможности метафоры в сказкотерапевтической работе со взрослыми*, în *Электронный журнал «Клиническая и специальная психология»*, том 4, nr. 1, с. 75–88.
- Vulcănescu 1985 = Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, București, Editura Academiei.

METAPHOR IN MEDICAL TERMINOLOGY**ABSTRACT**

The metaphor is one of the most used modalities to shape the reality, and metaphORIZATION is a cognitive phenomenon, which implies universal gnoseologic mechanisms to a conceptual level. Analogy and association between different conceptual categories are underlying cognitive metaphors. Metaphorical nominations are adjusted to suit medical terminological system and simultaneously impose their own system based on conceptual metaphorical models, giving a functional capacity to the terms.

Keywords: *“creativity”, terminology, medicine, (de)nomination, metaphor.*